

КРЕАТИВНА ЗАЙНЯТИСТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ

©2026 САНДУГЕЙ В. В.

УДК 331.5:331.104(477)
JEL Classification: J21; J53; Z10

Сандугей В. В.

Креативна зайнятість у системі соціально-трудо­вих відносин України

Мета дослідження полягає у комплексному теоретико-прикладному обґрунтуванні сутності та особливостей креативної зайнятості як специфічного сегмента сучасного ринку праці та важливого елемента системи соціально-трудо­вих відносин України, а також у визначенні її ролі у формуванні людського капіталу, інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності національної економіки в умовах цифровізації та воєнно-економічних трансформацій. Досягнення поставленої мети передбачає дослідження структурних характеристик креативної зайнятості, аналіз її галузевого розподілу за основними секторами креативних індустрій, оцінку динаміки розвитку та внеску у валовий внутрішній продукт і забезпечення зайнятості населення. Водночас мета дослідження охоплює з'ясування впливу креативної зайнятості на трансформацію соціально-трудо­вих відносин, зокрема поширення гнучких форм організації праці, дистанційної та проєктної роботи, розвитку фрилансу й самозайнятості, індивідуалізації трудових взаємодій між працівниками та роботодавцями, а також зростання значення інтелектуального й творчого капіталу як визначального ресурсу економічного розвитку. Особливу увагу приділено виявленню проблем та інституційних бар'єрів функціонування креативної зайнятості, включаючи недосконалість правового регулювання трудових відносин і захисту авторських прав, обмеженість мотиваційних механізмів та фінансово-ресурсного забезпечення розвитку креативного сектору. Таким чином, мета статті спрямована на формування цілісного наукового бачення креативної зайнятості як чинника модернізації системи соціально-трудо­вих відносин та обґрунтування напрямів її подальшого розвитку в контексті післявоєнного відновлення й забезпечення соціально-економічної стійкості України.

Ключові слова: креативна зайнятість, креативна праця, соціально-трудо­ві відносини, ринок праці, людський капітал, креативні індустрії, політика зайнятості, стимулювання працівників.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2026-1-282-289>

Рис.: 2. Табл.: 1. Бібл.: 12.

Сандугей Валентина Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, Національний університет "Києво-Могилянська академія" (вул. Г. Сковороди, 2, Київ, 04655, Україна)

E-mail: Vv_sandugei@ukr.netORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9979-5119>UDC 331.5:331.104(477)
JEL Classification: J21; J53; Z10

Sandugei V. V. Creative Employment in the System of Social and Labor Relations of Ukraine

The earliest purpose of the study is to provide a comprehensive theoretical and practical substantiation of the essence and characteristics of creative employment as a specific segment of the contemporary labor market and a key component of Ukraine's social and labor relations system, as well as to determine its role in the development of human capital, innovation potential, and the competitiveness of the national economy amid digitalization and military-economic transformations. Achieving this purpose involves examining the structural characteristics of creative employment, analyzing its sectoral distribution across the main creative industry sectors, assessing its development dynamics and contribution to the gross domestic product, and supporting population employment. The further purposes of the study are to clarify the impact of creative employment on the transformation of social and labor relations, in particular the spread of flexible forms of work organization, remote and project-based work, the development of freelancing and self-employment, the individualization of labor interactions between employees and employers, as well as the growing importance of intellectual and creative capital as a decisive resource for economic development. Special attention is paid to identifying the problems and institutional barriers to the functioning of creative employment, including the imperfection of legal regulation of labor relations and copyright protection, the limitation of motivational mechanisms, and the financial and resource support for the development of the creative sector. Thus, the aim of the article is to develop a comprehensive scientific understanding of creative employment as a factor in modernizing the system of social and labor relations and to substantiate directions for its further development in the context of postwar recovery and ensuring Ukraine's socioeconomic resilience.

Keywords: creative employment, creative labor, social and labor relations, labor market, human capital, creative industries, employment policy, employee motivation.

Fig.: 2. Tabl.: 1. Bibl.: 12.

Sandugei Valentyna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory, National University of "Kyiv-Mohyla Academy" (2 H. Skovorody Str., Kyiv, 04655, Ukraine)

E-mail: Vv_sandugei@ukr.netORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9979-5119>

Вступ. У сучасних умовах розвитку економіки України особливу актуальність набуває питання формування та розвитку креативної зайнятості, що визначається не лише як фактор забезпечення економічного зростання, а й як інструмент підвищення соціальної стійкості та ефективності функціонування ринку праці, оскільки креативні професії, інтегровані в систему соціально-трудових відносин, сприяють оптимізації взаємодії між роботодавцями та працівниками, забезпечуючи одночасно розвиток людського капіталу та формування конкурентних переваг на національному та міжнародному рівнях.

Сучасна економічна наука акцентує увагу на тому, що креативна зайнятість, яка охоплює широкий спектр професій у сфері культури, інформаційних технологій, медіа та інших творчих індустрій, потребує особливого підходу до організації робочих процесів, стимулювання мотивації працівників та впровадження ефективних інституційних механізмів, здатних забезпечити гармонізацію інтересів суб'єктів ринку праці, підвищення продуктивності та створення умов для довгострокового професійного розвитку.

Аналіз соціально-економічної ситуації в Україні свідчить, що попит на креативні професії поступово зростає, проте на практиці існують значні обмеження, пов'язані з недосконалістю законодавчої бази, обмеженим доступом до ресурсів для професійного зростання та недостатнім розвитком системи мотиваційних механізмів для креативних працівників, що вимагає комплексного дослідження даного явища з урахуванням специфіки національного ринку праці та соціально-трудових відносин. Водночас креативна зайнятість виконує важливу функцію трансформації традиційних моделей праці, оскільки, впроваджуючи інноваційні форми організації діяльності та використовуючи сучасні технології, вона створює передумови для підвищення якості робочої сили, зміцнення соціальної інтеграції та формування конкурентоспроможного середовища для розвитку підприємницької активності. У цьому контексті дослідження креативної зайнятості в Україні набуває стратегічного значення, оскільки результати наукового аналізу можуть слугувати підґрунтям для розробки ефективної політики зайнятості, створення нових робочих місць у креативних індустріях та підвищення загальної продуктивності національної економіки.

Таким чином, проблематика креативної зайнятості у системі соціально-трудових відносин України є не лише актуальною з наукової точки зору, а й має безпосереднє практичне значення, оскільки впливає на формування сучасного ринку праці, розвиток людського капіталу та забезпечення соціальної стабільності в умовах трансформації економічного середовища країни. Дослідження цього явища дозволяє комплексно оцінити механізми інтеграції креативних професій у систему соціально-трудових відносин, визначити основні проблеми та перспективи їх розвитку та запропонувати науково обґрунтовані рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку креативної зайнятості в системі соціально-трудових відносин України набуває дедалі більшої наукової актуальності, що зумовлено як структурними змінами ринку праці, так і необхідністю формування нових моделей організації праці та трудових відносин у творчих

і цифрових сферах. У сучасному науковому дискурсі простежується тенденція до інтеграції концепцій креативних індустрій, цифровізації економіки та трансформації соціально-трудових відносин, що дозволяє по-новому інтерпретувати механізми зайнятості, мотивації та розвитку творчого потенціалу працівників.

Тема креативної зайнятості та її впливу на трансформацію соціально-трудових відносин активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. У роботі Маршавіна О. Ю. [1] висвітлюється роль креативної зайнятості як ресурсу соціально-економічного відновлення, підкреслюється її внесок у підвищення продуктивності та інноваційного потенціалу економіки. Галюк С. В. [2] досліджує культурно-економічні аспекти креативних індустрій, наголошуючи на важливості інтеграції творчого потенціалу у сучасні культурні та економічні процеси.

Лісниченко М., Плинокос Д., Галан О. [3] аналізують трансформацію соціально-трудових відносин у цифровій економіці та відзначають появу нових форм зайнятості, проте конкретні механізми адаптації трудового законодавства до креативної праці залишаються недостатньо розробленими. Савченко С. М., Грібінченко О. П. [4] у своїх дослідженнях підкреслюють особливості взаємодії фрилансерів та замовників, проте відсутня системна модель соціально-трудових відносин у креативних сферах діяльності. Грішнова О. А. [5] розглядає людський капітал як ресурс економічного розвитку, однак специфіка формування компетентностей у сфері креативної зайнятості потребує додаткового вивчення.

Таким чином, аналіз сучасних наукових праць дозволяє констатувати значний дослідницький інтерес до проблем креативної зайнятості та трансформації соціально-трудових відносин в умовах цифровізації. Водночас незважаючи на вагомий напрацювання, недостатньо розкритими залишаються питання взаємозв'язку креативної зайнятості з формуванням довгострокових трудових траєкторій, забезпеченням інституційної підтримки креативних працівників та мінімізацією ризиків нестабільної або неповної зайнятості.

Метою статті є комплексне дослідження креативної зайнятості в системі соціально-трудових відносин України, що передбачає узагальнення сучасних підходів до поняття та категоріальної сутності креативної зайнятості, виявлення особливостей соціально-трудових відносин у креативних індустріях з урахуванням цифровізації, аналіз проблем правового, соціального та економічного забезпечення креативних працівників, а також формулювання пропозицій щодо адаптації трудового законодавства і політики зайнятості до реалій творчої праці.

Основний зміст статті. У сучасному економічному дискурсі концепція креативної зайнятості набуває значення як характеристика робочої сили, здатної не лише виконувати традиційні виробничі завдання, а й продукувати інтелектуальні, культурні та інноваційні результати, що на рівні національної економіки виступають ключовим фактором зростання та посилення конкурентоспроможності. Водночас це явище розглядається як складова трансформації класичних моделей праці в умовах глобалізаційних змін, цифрової трансформації та формування економіки знань.

Під креативною зайнятістю зазвичай розуміють зайнятість у креативних індустріях, до яких належать сфери культури, мистецтва, медіа, дизайну, інформаційних технологій, а також інші галузі, де основним джерелом вартості є творчий потенціал працівника, його здатність до генерації нових ідей і продуктів, інтегрованих в економічні процеси. Водночас, узагальнюючи підходи інших дослідників, можна виокремити два основні підходи до визначення змісту креативної зайнятості: «вузький», що орієнтується на класифікацію творчих професій, де основну роль відіграє індивідуальна праця, і «широкий», який включає усі сфери економічної діяльності, пов'язані з виробництвом матеріальних та нематеріальних благ, що потребують творчого внеску працівників. Цей широкий підхід має важливе значення для побудови цілісного уявлення про креативну зайнятість в межах національної економіки, оскільки він розширює коло професій та видів діяльності, включаючи управлінську діяльність, маркетингові комунікації, IT-сектор та інші сфери, де творчий потенціал працівника виступає драйвером створення нових цінностей. Отже, креативна зайнятість не обмежується мистецькими професіями чи традиційними творчими індустріями, але охоплює й ті сфери, де творчий вклад є суттєвим фактором доданої вартості продукту чи послуги [1]. Важливо відзначити, що креативні індустрії як складова креативної економіки приваблюють увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, які підкреслюють їхній потенціал для соціально-економічного розвитку, оскільки вони сприяють створенню нових робочих місць, генерації інновацій та посиленню культурної ідентичності суспільства [2]. Саме через цю призму креативна зайнятість розглядається як важлива складова трансформації зайнятості в сучасних умовах, що характеризується зміною характеру праці, ростом нестандартних форм зайнятості, таких як фриланс, самозайнятість та інші форми, які відрізняються від традиційних трудових відносин [3]. Соціально-трудова система організації праці, яка забезпечує правове, економічне та соціальне регулювання взаємодії між роботодавцями та працівниками, і включає в себе принципи захисту прав працівників, механізми колективних переговорів, умови праці, винагороди та соціального забезпечення, що визначає характер зайнятості у різних секторах економіки, у тому числі у сфері креативної зайнятості [4].

Таким чином, існуючі наукові підходи до креативної зайнятості, інтегровані у загальний контекст соціально-трудова відносин, дозволяють стверджувати, що дане явище є багатовимірним економічним феноменом, здатним впливати не лише на структуру ринку праці, але й на якість праці та соціальну стабільність суспільства, що вимагає подальшого теоретичного й емпіричного дослідження, особливо з урахуванням національних особливостей розвитку України, що перебуває у стані глибоких економічних та соціальних трансформацій.

Проаналізувавши наукові підходи до трактування креативної зайнятості, що варіюються від вузького розуміння її як діяльності у сфері культурних та мистецьких індустрій до розширеного бачення, відповідно до якого креативний компонент може бути притаманний будь-

якому виду економічної діяльності за умови домінування інтелектуально-творчого внеску працівника, на наш погляд, доцільно запропонувати інтегроване визначення, яке відображає як економічний, так і соціально-інституційний вимір цього явища.

Креативну зайнятість пропонується визначати як форму економічної активності, що ґрунтується на використанні інтелектуально-творчого потенціалу працівника, спрямованого на створення інноваційних матеріальних і нематеріальних продуктів та послуг, інтегрованих у систему соціально-трудова відносин і здатних формувати додану вартість, підвищувати конкурентоспроможність суб'єктів господарювання та забезпечувати структурну модернізацію національної економіки.

На відміну від традиційних форм зайнятості, в яких домінує відтворювальний характер праці, креативна зайнятість характеризується переважанням творчої складової трудового процесу, високим рівнем автономності працівника, гнучкістю організаційних форм та підвищеною роллю людського капіталу, що, будучи інституційно впорядкованою та нормативно врегульованою, виступає чинником трансформації соціально-трудова відносин і переходу до економіки знань.

Таке визначення дозволяє розглядати креативну зайнятість не лише як галузеву характеристику окремих індустрій, а як системне явище, яке, функціонуючи в межах українського ринку праці, впливає на моделі організації праці, механізми мотивації та структуру зайнятості, формуючи передумови для сталого соціально-економічного розвитку України.

Варто наголосити на тому, що креативна зайнятість перебуває у безпосередньому взаємозв'язку з людським капіталом, оскільки її функціонування та розвиток зумовлюються рівнем освітньої підготовки, професійних компетентностей, креативних здібностей і здатності працівника до генерації нових знань, що, трансформуючись в інноваційні продукти та послуги, формують додану вартість і забезпечують конкурентні переваги як окремих суб'єктів господарювання, так і національної економіки загалом. При цьому людський капітал, накопичуючись через систему освіти, професійного навчання та безперервного розвитку, виступає визначальним ресурсом креативної зайнятості, яка, своєю чергою, стимулюючи розвиток творчого потенціалу особистості та підвищуючи попит на висококваліфіковану працю, сприяє якісній трансформації соціально-трудова відносин і переходу до інноваційної моделі економічного зростання України.

На рис. 1 запропоновано класифікацію креативних професій і секторів економіки, що базується на функціональному підході, відповідно до якого креативна зайнятість розглядається не лише як галузева приналежність, а як система видів діяльності, об'єднаних домінуванням інтелектуально-творчого компонента у процесі створення доданої вартості.

Перший блок охоплює культурно-мистецький сектор, у межах якого творчий продукт має переважно символічну та культурну цінність, формуючи культурний капітал суспільства та забезпечуючи збереження національної ідентичності. Другий блок – креативно-виробничий

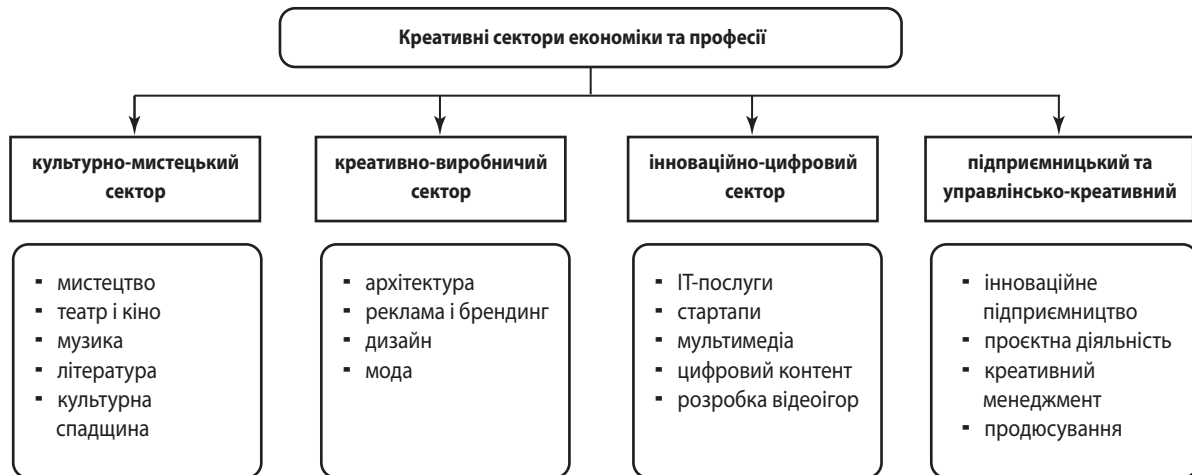

Рис. 1. Класифікація креативних професій і секторів економіки

Джерело: сформовано автором

сектор – характеризується поєднанням творчого задуму з матеріальним або комерційним результатом, що інтегрується у ринкові механізми та формує економічну віддачу через дизайн, архітектуру, моду чи рекламу. Інноваційно-цифровий сектор відображає сучасні тенденції цифровізації економіки, у межах якої творчий потенціал реалізується через інформаційні технології, цифровий контент та стартап-екосистеми, що є одним із найбільш динамічних сегментів українського ринку праці. Управлінсько-креативний та підприємницький сектор інтегрує організаційні, стратегічні та інноваційні компетентності, забезпечуючи координацію творчих процесів та їх трансформацію у стійкі бізнес-моделі.

Запропонована структура дозволяє розглядати креативну зайнятість як багатовимірну систему, що функціонує на перетині культури, економіки та інновацій, і може бути використана як аналітичний інструмент для оцінювання потенціалу розвитку креативних індустрій в Україні.

Креативна зайнятість функціонує та розвивається в межах системи соціально-трудових відносин, які відображають сукупність економічних, правових, організаційних і соціальних взаємодій між працівниками, роботодавцями та державою у процесі реалізації трудового потенціалу. У сучасних умовах трансформації ринку праці, зумовлених цифровізацією, поширенням платформеної економіки та гнучких форм зайнятості, соціально-трудові відносини набувають нових характеристик, що безпосередньо впливають на специфіку функціонування креативних професій.

Креативна зайнятість характеризується високим рівнем автономності працівника, індивідуалізацією трудових траєкторій, проєктним характером діяльності та зростанням ролі нематеріальних стимулів. Це зумовлює трансформацію традиційних механізмів регулювання праці, зокрема у сфері оплати, соціального захисту, гарантій стабільності зайнятості та професійного розвитку. На відміну від індустріальної моделі зайнятості, де домінують стандартизовані трудові функції та ієрархічні форми управління, у креативному секторі переважають мережеві форми взаємодії, горизонтальні комунікації та гнучкі контракти.

Соціально-трудові відносини у сфері креативної зайнятості також відображають зміну балансу інтересів сторін соціального діалогу. Працівник дедалі частіше виступає не лише як виконавець трудової функції, а як носій унікального людського капіталу та інтелектуального ресурсу, що формує основну частку доданої вартості. У цьому контексті посилюється значення інституційного середовища, яке має забезпечувати належні умови для реалізації творчого потенціалу, захист прав інтелектуальної власності, підтримку підприємницьких ініціатив та формування інклюзивного ринку праці.

Таким чином, соціально-трудові відносини виступають системним інституційним середовищем, у межах якого відбувається становлення та розвиток креативної зайнятості, визначаючи характер взаємодії між працівниками, роботодавцями та державою, механізми соціального діалогу, моделі регулювання гнучких форм праці та інструменти забезпечення соціального захисту в умовах цифрової трансформації економіки. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що модернізація соціально-трудових відносин має орієнтуватися на підтримку інноваційної активності, розвиток людського капіталу та формування інклюзивного ринку праці, що особливо актуально для секторів із домінуванням інтелектуально-творчої складової [5]. Теоретичне осмислення креативної зайнятості в системі соціально-трудових відносин створює методологічне підґрунтя для переходу до аналізу її реального стану в Україні, що передбачає оцінювання масштабів поширення креативних професій, динаміки їх розвитку, структурних зрушень у межах креативних індустрій та впливу сучасних соціально-економічних викликів на трансформацію відповідних сегментів ринку праці.

За даними аналітичних досліджень та статистичних оглядів, креативні індустрії в Україні становлять суттєву частину національної економіки як за внеском у додану вартість, так і за рівнем зайнятості. Так, наприклад, станом на 2019 рік креативні індустрії забезпечували 3,95 % у валовій доданій вартості країни, генеруючи 117,2 млрд грн доданої вартості та створюючи близько 352 тис. робочих місць, що становило 3,6 % від загальної зайнятості в країні;

при цьому ІТ-сектор у складі креативних індустрій формував найбільшу частку доданого продукту порівняно з іншими креативними підгалузями [6].

За даними Міністерства культури та інформаційної політики України, у 2020 році частка креативних індустрій у доданій вартості економіки зросла до 4,2 % (що становив

ло приблизно 132,4 млрд грн) при рівні зайнятості близько 4 % (360,3 тис. осіб) від загальної чисельності працівників, що підтверджує стабільну динаміку розвитку цього сектора навіть під впливом викликів пандемії COVID-19 та показує зростання як економічного внеску, так і ролі у сфері праці [7].

Частка креативного сектора у структурі

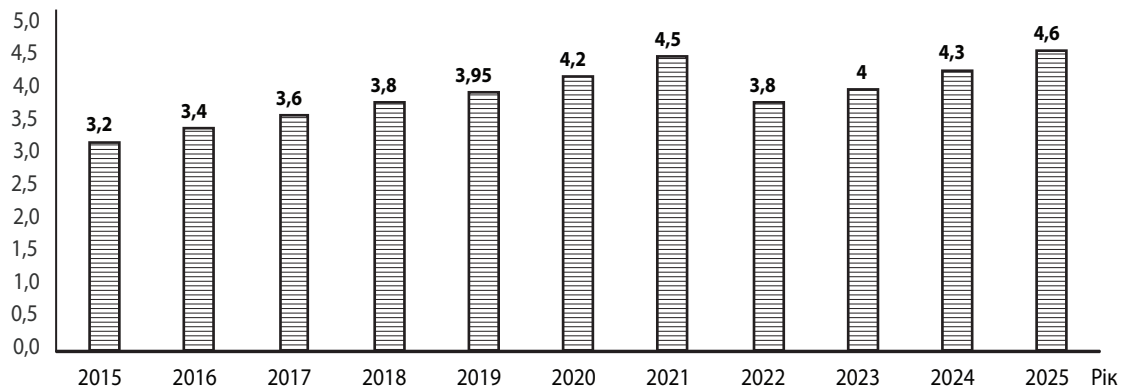

Рис. 2. Частка креативного сектора у структурі ВВП України за 2015–2025 рр.

Джерело: узагальнено автором на основі даних [9; 10], аналітичних звітів Українського культурного фонду та IT Ukraine Association

Рисунок 2 відображає динаміку частки креативного сектора у структурі ВВП України у 2015–2025 роках (у відсотках до загального обсягу ВВП), демонструючи поступове зростання показника з 3,2 % у 2015 році до 3,8 % у 2018 році та 3,95 % у 2019 році, подальше підвищення до 4,2 % у 2020 році та 4,5 % у 2021 році, що свідчить про активний розвиток креативних індустрій у докризовий період; у 2022 році спостерігається зниження до 3,8 % під впливом воєнних чинників, після чого у 2023 році показник частково відновлюється до 4,0 %, а у 2024–2025 роках демонструє тенденцію до подальшого зростання (4,3 % та 4,6 % відповідно), що вказує на адаптацію креативного сектора до нових соціально-економічних умов та збереження його ролі як одного з драйверів структурної трансформації національної економіки.

У структурному вимірі креативні індустрії охоплюють різноманітні види економічної діяльності, зокрема сферу інформаційних технологій і цифрових сервісів, рекламно-маркетинговий сегмент, архітектурне проектування, видавничу справу, аудіовізуальну сферу, дизайн та інші напрями творчої й інноваційної праці, які забезпечують створення високої доданої вартості, підвищують конкурентоспроможність національної економіки та розширюють її експортні можливості.

Загальна оцінка зайнятості у креативних індустріях за останнє десятиріччя також демонструє помітне зростання чисельності зайнятих у цьому секторі, яке збільшилося майже на 40 % порівняно з 2013 роком, що свідчить про зростання ролі саме творчої та інноваційної праці на ринку праці України [8].

Найновіші офіційні та аналітичні дані за 2022–2023 роки щодо структури та масштабів креативної зайнятості в Україні, хоча й частково обмежені через воєнний стан і нестачу регулярної статистики, все ж дають чіткіші уявлення про ситуацію на ринку праці й у креативних інду-

стріях. За оцінками Міністерства культури та інформаційної політики України, стан креативних індустрій у I кварталі 2022 року зазнав суттєвих змін порівняно з аналогічним періодом 2021-го: кількість платників податків у сфері креативної економіки зменшилася на 60 %, а обсяг задекларованих доходів скоротився на 41 %, що свідчить про значний тиск на зайнятість і економічну активність у цих секторах з початком повномасштабного вторгнення [9]. Ці зміни частково підтверджуються оцінками міжнародних експертів, згідно з якими станом на 2022 рік близько 37 % працівників креативних індустрій втратили роботу, а креативні підприємства зазнали до 90 % скорочення доходів, що призвело до значного зменшення зайнятості у відповідних сферах та відтоку частини фахівців з України під впливом війни [10].

Як видно з таблиці 1, у структурному аспекті креативні індустрії становили істотну частину зайнятості в низці секторів до та під час війни, де ключовими сегментами залишалися:

- ІТ та цифрові послуги, які попри складну ситуацію продовжували формувати значну частку доданої вартості та зайнятості, зокрема завдяки експортній спрямованості й віддаленим формам праці;
- дизайн і рекламна діяльність, що забезпечували роботу великої кількості спеціалістів у творчому бізнесі;
- аудіовізуальний контент і розроблення відеоігор (включно з game development), котрі мали помітний міжнародний попит;
- аудіовізуальне мистецтво, література, видавничу справу, музика, частина з яких, зокрема культурно-освітні проекти, продовжували працювати навіть в умовах війни або шукали нові моделі економічної діяльності через онлайн-формати.

Структура креативної зайнятості в Україні за секторами у 2023 р.

№	Сектор креативної індустрії	Орієнтовна частка у загальній креативній зайнятості, %
1	ІТ та цифрові послуги	38–42 %
2	дизайн, реклама, маркетинг	18–22 %
3	аудіовізуальний контент та розроблення відеоігор	10–14 %
4	видавнича діяльність, література	8–10 %
5	музика, виконавські мистецтва	7–9 %
6	архітектура та креативне проектування	6–8 %
7	інші креативні напрями (культурна спадщина, культурно-освітні проекти тощо)	5–7 %
Всього креативна індустрія		100%

Джерело: сформовано автором на основі відкритих звітів МКІП, UKF, BRDO, IT Ukraine Association за 2023 рр.

Крім того, аналітичні огляди за 2023–2024 роки значають, що креативна економіка в Україні має потенціал для відновлення й зростання, оскільки частина підприємців продовжує працювати, експортуючи креативні продукти й послуги, а саме креативний сектор все більше розглядається як драйвер відбудови економіки після війни [11].

Таким чином, структура креативної зайнятості охоплює як високотехнологічні та інноваційні галузі, так і традиційно творчі сфери. Крім того, креативна зайнятість відіграє визначальну роль у трансформації соціально-трудових відносин та структурі ринку праці, оскільки вона не обмежується класичними формами праці і передбачає активне використання інтелектуального, творчого та інноваційного потенціалу працівників, що, своєю чергою, створює нові вимоги до організаційної моделі управління та регулювання трудових процесів. Перш за все, креативна зайнятість стимулює *гнучкість трудових відносин*, оскільки характер роботи у креативних індустріях часто передбачає проектну діяльність, дистанційні форми праці, короткострокові контракти та автономне прийняття рішень, що змінює традиційні моделі трудової дисципліни та ієрархії, характерні для індустріальної економіки.

На рівні соціально-трудових відносин креативна зайнятість *підсилює індивідуалізацію трудового процесу*, оскільки працівник у креативному секторі виступає носієм унікальних компетентностей та інтелектуального капіталу, які формують додану вартість, а роль контролю і прямого нагляду з боку роботодавця суттєво знижується. Це змінює баланс інтересів між працівником і роботодавцем, підвищує значущість нематеріальних стимулів, таких як творчий розвиток, професійне визнання, соціальний престиж і участь у спільних інноваційних проектах, що, своєю чергою, сприяє підвищенню мотивації та ефективності праці. Креативна зайнятість також *впливає на структуру ринку праці*, сприяючи формуванню висококваліфікованих сегментів, де попит на професійні навички значно перевищує пропозицію, що стимулює розвиток системи освіти, професійного навчання та безперервного підвищення кваліфікації. У цьому контексті креативна зайнятість створює тиск на соціальні стандарти, оскільки потребує гнучких умов праці, адаптивних моделей опла-

ти та системи соціального захисту, які відрізняються від класичних підходів.

Особливо помітним є вплив креативної зайнятості *на економічну мобільність та інноваційний розвиток країни*, оскільки зростання попиту на креативну працю стимулює міграцію робочої сили в висококваліфіковані галузі, поширення віддалених та проектних форм зайнятості, розвиток стартапів і культурно-освітніх ініціатив. Це, своєю чергою, призводить до збільшення частки інтелектуального капіталу в економіці та формує нові умови для соціального діалогу, де ключовими стають питання захисту авторських прав, легалізації креативної діяльності та регулювання цифрових платформ.

Таким чином, креативна зайнятість виступає каталізатором трансформації соціально-трудових відносин, підвищує гнучкість і адаптивність ринку праці, стимулює розвиток людського капіталу та створює передумови для інноваційного зростання економіки, забезпечуючи взаємопов'язаний ефект на соціальні, економічні та культурні аспекти суспільства [5].

Зауважимо, що креативна зайнятість, інтегруючись у соціально-трудова відносини, не лише стимулює поступовий перехід від традиційних моделей зайнятості до гнучких, проектних і дистанційних форм праці, але й формує нові орієнтири на ринку праці, де поєднуються творчий потенціал, цифрові компетентності та інноваційна діяльність, що впливає на організацію трудових процесів, структуру оплати праці та механізми соціального захисту; у цьому контексті важливо зазначити, що навіть у складних умовах воєнного стану частина креативних працівників зберегла зайнятість і адаптувала свої професійні траєкторії, тоді як статистичні дані МКІП свідчать про значні зміни у структурі креативного сектора на початку повномасштабної війни: у I кварталі 2022 року загальна кількість платників податків у сфері креативних індустрій скоротилася приблизно на 60 % порівняно з аналогічним періодом 2021 року, а обсяг задекларованих доходів зменшився на 41 % (за даними статистичного огляду МКІП України); водночас частина найактивніших сегментів креативної економіки, зокрема ІТ-сектор і цифрові послуги, продовжували підтримувати зайнятість та діяльність у нових умовах, що

зумовлює потребу адаптації політики зайнятості, вдосконалення нормативно-правового поля та посилення інституційної підтримки для збереження та розвитку людського капіталу в креативних сферах.

Не дивлячись за позитивну динаміку росту частки та ролі креативної зайнятості в економіці України, у цій сфері існує низка суттєвих проблем, які стримують її розвиток та вплив на ринок праці. Передусім, нестача правового регулювання створює невизначеність щодо статусу креативних працівників, умов їх трудових відносин, захисту авторських прав та особливостей проектною або дистанційною роботи, що ускладнює формування стабільного середовища для творчої діяльності та підвищує ризики соціальної та економічної невизначеності як для працівників, так і для роботодавців.

Значною проблемою залишається недостатність мотиваційних механізмів, зокрема обмежене використання нематеріальних стимулів, програм професійного розвитку, гнучких схем оплати праці та систем кар'єрного зростання, з цієї причини креативні працівники часто не мають достатньої підтримки для розвитку своїх компетенцій та реалізації інноваційних ідей, що знижує загальну ефективність креативного сектора та його вклад у соціально-трудові відносини. Ще однією важливою проблемою є обмеженість ресурсів для розвитку, що проявляється у недостатньому фінансуванні, обмеженій доступності освітніх та тренінгових програм, а також відсутності сучасної інфраструктури та технологічних інструментів, необхідних для реалізації творчих проєктів. Це обмежує масштаб та якість креативної діяльності і гальмує інтеграцію креативного сектора у загальну економіку країни.

Для подолання зазначених проблем необхідне комплексне рішення, зокрема, варто вдосконалювати правове поле, створюючи законодавчі та нормативні акти, які враховують специфіку креативної зайнятості та забезпечують захист прав працівників. Також важливим напрямом є впровадження ефективних мотиваційних механізмів, зокрема систем нематеріального стимулювання, програм розвитку компетенцій та кар'єрного зростання, крім того, слід розширювати ресурсну базу сектора через державне і приватне фінансування, розвиток освітніх програм та інфраструктури, що дозволить креативним працівникам реалізовувати свій потенціал на повну і сприятиме відновленню та розвитку економіки після кризових викликів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження креативної зайнятості в Україні можна констатувати, що цей сектор є важливим драйвером розвитку національної економіки, інноваційного потенціалу та людського капіталу. Креативна зайнятість забезпечує не лише формування доданої вартості, а й суттєво впливає на соціально-трудові відносини, стимулюючи гнучкість трудових процесів, розвиток дистанційної та проектною роботи, а також індивідуалізацію трудових взаємовідносин між працівниками та роботодавцями. При цьому працівники креативного сектора виступають носіями інтелектуального та творчого капіталу, що робить їх ключовими учасниками процесів інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни.

Аналіз структури креативної зайнятості показав, що найбільшу частку займають ІТ та цифрові послуги, що

обумовлено високим попитом на міжнародному ринку та можливістю дистанційної роботи, друге місце посідають дизайн і рекламно-маркетингові послуги, значну роль відіграє аудіовізуальний контент та розроблення відеоігор, тоді як традиційні культурні та творчі сфери, такі як музика, література та видавнича діяльність, хоча й мають меншу частку, продовжують виконувати важливу соціально-культурну функцію. Аналіз внеску креативного сектора у ВВП країни показав поступове зростання з 2015 року та часткове зниження у 2022 році через воєнні дії, однак вже у 2023–2025 роках прогнозується відновлення та подальше зростання його частки, що свідчить про стійкість і адаптивність креативного сектора.

Водночас креативна зайнятість стикається із низкою проблем, які обмежують її потенціал, серед яких можна виділити недостатнє правове регулювання трудових відносин та захисту авторських прав, обмеженість мотиваційних механізмів та ресурсів для розвитку, зокрема фінансових, освітніх та інфраструктурних. Наявність цих проблем зумовлює необхідність вдосконалення законодавчої бази, створення систем стимулювання та кар'єрного розвитку для креативних працівників, а також розвитку підтримуючої інфраструктури та фінансування інноваційних проєктів.

Таким чином, креативна зайнятість у сучасних умовах виступає не лише важливим економічним ресурсом, а й ключовим чинником трансформації соціально-трудових відносин та розвитку людського капіталу, а ефективне вирішення існуючих проблем та подальший науковий аналіз її впливу створює основу для посилення конкурентоспроможності української економіки, розвитку інноваційного середовища та формування соціально-стійкого ринку праці.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у комплексному аналізі креативної зайнятості саме в контексті соціально-трудових відносин України з урахуванням цифровізації економіки, що дозволило інтегрувати підходи до оцінки трудових процесів, формування компетентнісних профілів працівників та трансформації правового та соціального забезпечення креативного сектора. *Практична цінність* проявляється у можливості використання отриманих результатів для удосконалення законодавчої бази, розробки ефективних моделей організації праці, мотиваційних і фінансових механізмів підтримки креативних працівників, а також для планування стратегій розвитку креативних індустрій, стимулювання інновацій та підвищення конкурентоспроможності української економіки в умовах глобальної цифрової трансформації.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з необхідністю детального аналізу ефективності різних моделей трудової організації у креативних індустріях, розробки сучасних мотиваційних та фінансових механізмів, адаптованих до умов воєнного стану та економічного відновлення, а також оцінки впливу креативної зайнятості на формування людського капіталу і соціальної стійкості суспільства. Крім того, актуальним є вивчення взаємозв'язку креативної зайнятості з цифровізацією ринку праці, міжнародною експансією українських креативних компаній та інтеграцією інноваційних форм навчання у системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маршавін О. Ю. Креативна зайнятість як модерновий ресурс соціально-економічного відновлення України. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/e5465ab5-7084-4a2b-91c4-8de8d32cbbea>
 2. Галюк С. В. Креативні індустрії як складова сучасної культури. *Науковий вісник Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана*. 2024. URL: <https://nv.knutkt.edu.ua/article/view/318137>
 3. Лісниченко М., Плинокос Д., Галан О. Проблеми трансформації соціально-трудова відносин зайнятості в умовах цифровізації економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. С. 52–68.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-52>
 4. Савченко С. М., Грібніченко О. П. Особливості соціально-трудова відносин між фрилансерами та замовниками їх послуг у сфері інтернет-маркетингу. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2017. № 14. С. 196–202.
 5. Грішнова О. А. Людський капітал: формування, оцінка, розвиток: монографія. Київ: КНЕУ, 2022. 472 с.
 6. Креативні індустрії // Tech Ukraine. URL: <https://techukraine.org/welcome-to-creative-industries-page/>
 7. Entrepreneurship education in creative industries in Ukraine: analytical report. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/creative_education_-_final_report_-_eng_1.pdf
 8. Мартинович Н. О., Плуталов С. І. Сучасні тренди розвитку креативних індустрій та їх вплив на національну економіку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 3. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/ee9b/7d35e70535b4fbf0f0a7130ec5b3349abde3.pdf>
 9. Статистичні дані у сфері креативних індустрій // Міністерство культури України. URL: <https://mincult.gov.ua/announcements/kreatyvni-industriyi-u-i-kvartali-2022-roku-statystychnyj-oglyad/>
 10. United Nations і національні урядові дані. 2023. URL: https://www.ecoi.net/en/file/local/2102595/CCA_Ukraine_2023_final_November_2023.pdf
 11. Стан культури та креативних індустрій під час війни: результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України. URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022>
 12. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/>
- REFERENCES**
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. <https://stat.gov.ua/>
- Entrepreneurship education in creative industries in Ukraine: analytical report. https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/creative_education_-_final_report_-_eng_1.pdf
- Haliuk S. V. (2024). Kreatyvni industrii yak skladova suchasnoi kultury [Creative industries as a component of modern culture]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu imeni Vadyma Hetmana*. <https://nv.knutkt.edu.ua/article/view/318137>
- Hrishnova O. A. (2022). *Liudskyi kapital: formuvannia, otsinka, rozvytok: monohrafiia* [Human capital: formation, assessment, development: monograph]. Kyiv: KNEU.
- Kreatyvni industrii // Tech Ukraine [Creative industries // Tech Ukraine]. <https://techukraine.org/welcome-to-creative-industries-page/>
- Lisnichenko M., Plynokos D. & Halan O. (2023). Problemy transformatsii sotsialno-trudovykh vidnosyn zainiatosti v umovakh tsyvrovizatsii ekonomiky [Problems of transformation of socio-labor relations of employment in the conditions of digitalization of the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 50, 52–68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-52>
- Marshavin O. Yu. Kreatyvna zainiatist yak modernovy resurs sotsialno-ekonomichnoho vidnovlennia Ukrainy [Creative employment as a modern resource for socio-economic recovery of Ukraine]. <https://ir.kneu.edu.ua/items/e5465ab5-7084-4a2b-91c4-8de8d32cbbea>
- Martynovych N. O. & Plutalov S. I. (2022). Suchasni trendy rozvytku kreatyvnykh industrii ta yikh vplyv na natsionalnu ekonomiku [Modern trends of development of creative industries and their impact on the national economy]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. <https://pdfs.semanticscholar.org/ee9b/7d35e70535b4fbf0f0a7130ec5b3349abde3.pdf>
- Ministerstvo kultury Ukrainy. Statystychni dani u sferi kreatyvnykh industrii [Statistical data in the field of creative industries] (2022). <https://mincult.gov.ua/announcements/kreatyvni-industriyi-u-i-kvartali-2022-roku-statystychnyj-oglyad/>
- Savchenko S. M. & Hribinichenko O. P. (2017). Osoblyvosti sotsialno-trudovykh vidnosyn mizh frylanseramy ta zamovnykamy yikh posluh u sferi internet marketynhu [Features of socio-labor relations between freelancers and customers of their services in the field of internet marketing]. *Ekonomichniy visnyk NTUU «KPI»*, 14, 196–202.
- Stan kultury ta kreatyvnykh industrii pid chas viiny: rezultaty doslidzhennia vid Ukrainskoho kulturnoho fondu ta MKIP Ukrainy [The state of culture and creative industries during the war: research results from the Ukrainian Cultural Foundation and the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine] (2022, August 11). <https://ucf.in.ua/news/11082022>
- United Nations i natsionalni uriadovi dani. (2023). United Nations i natsionalni uriadovi dani [United Nations and national government data]. https://www.ecoi.net/en/file/local/2102595/CCA_Ukraine_2023_final_November_2023.pdf

Стаття надійшла до редакції 29.02.2026 р.
Статтю прийнято до публікації 14.03.2026 р.
Оприлюднено 23.04.2026 р.